

דבר תורה לפרשת שופטים מאת ד"ר איילת סיידלר

איכה נדע את הדבר אשר לא דברו ה'?

פרשת שופטים פותחת בחוקים שונים הנוגעים לשדרת המנהיגות בעם ישראל: השופטים (טז, יח – יז, יג); המלך (יז, יד – כ); הכהנים (טו, א-ח); והנביא (שם ט – כב). בהתייחס לנביא מצווה התורה לשמוע בקול נביא ה' – נביא האמת, ובמקביל מציינת מה יהיה עונשו של הנביא שדיבר בשם ה' למרות שלא צווה על ידו. הצגת החובה לשמוע לנביא האמת ובסמוך לה התייחסות לדינו של נביא השקר מעוררת מיד את השאלה הבאה: "וכי תאמר בלבבך איכה נדע את הדבר אשר לא דברו ה'" (שם יח, כא) נשים לב כי התורה מציגה את השאלה כשאלת היחיד – "וכי תאמר" ולא "וכי תאמרו" אולם בהשמיעה את השאלה היא נוקטת בלשון רבים "איכה נדע" ולא "איכה אדע". כביכול כל יחיד ויחיד שואל את השאלה אולם השאלה היא שאלת הציבור. היחידים שואלים זה את זה "איכה נדע?"

לשאלה זו מעניקה התורה תשובה: "אשר ידבר הנביא בשם ה' ולא יהיה הדבר ולא יבוא הוא הדבר אשר לא דברו ה'" (שם כב).

תשובת התורה מנוסחת על דרך השלילה – אם האות שנותן הנביא לא יבוא הרי שדברי הנביא אינם דברי ה'. לכאורה יכלה התורה לנסח את תשובתה באופן חיובי – אם האות שנותן הנביא כן יבוא הרי שדברי הנביא הם דבר ה' – דברי אמת. דא עקא, שפרשת השבוע הקודמת, פרשת ראה, תיארה התורה מציאות של נביא מסית שהאות שנתן מתקיים אולם הוא נביא שקר. "כי יקום בקרבך נביא ... ונתן אליך אות או מופת: ובא האות והמופת ... לאמר נלכה אחר אלהים אחרים אשר לא ידעתם ונעבדם: לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חולם החלום ההוא כי מנסה ה' אלהיכם אתכם לדעת הישכם אהבים את ה' אלהיכם ... (שם יג, ב-ד)

אם כן התקיימות האות אינה סימן ודאי לאמיתות נבואה. אולם, גם אי התקיימות הנבואה אינה סימן מובהק לנבואת שקר שהרי אם העם שב בתשובה בשומעו נבואת פורענות הרי שהפורענות עתידה להתבטל ומקרה יונה בנינווה מהווה דוגמא מובהקת לכך.

אם כן קושייתנו חזרה למקומה – "איכה נדע את הדבר אשר לא דברו ה'?"

דומני שהתורה אינה יכולה להעניק תשובה חד משמעית לשאלה זו. המציאות מורכבת, ולמעשה גם כאשר השמיעו נביאים את קולם בעם ישראל עדיין הייתה מוטלת חובת זיהוי נבואת אמת ואבחנתה מנבואת השקר על כל יחיד ויחיד.

אנו חפצים בהתחדשות הנבואה ובגילוי שכינה בקרב העם ועם זאת יש לזכור שלעולם – האחריות ללכת בדרך ה' מוטלת בסופו של דבר על האדם מישראל.

שבת שלום ומבורך